

Vojislav MARJANOVIĆ

O mestu Loznici nema mnogo podataka iz daleke prošlosti. Naš istoričar XIX veka Milan Đ. Milićević je 1876. u svome delu „Kneževina Srbija“ za Loznicu napisao:

„Loznica je varoš i stolica svoj okružnoj upravi. Ona je na rečici Štiri, pod brdom Gučevom, sa severne mu strane, na četvrt sata od Drine.

Ako se ne bi primilo ono što g. Kanic veli da je Loznica stari rimski Genzis (Gensis), onda je ovo mesto skorašnje. U našim spomenicima nahodi se samo da je Kralj Milutin dao Hilandar u „Brezovou“ i s zaselijama u Loznici“.

Ali, da li je to ova Loznica, ili koja druga, ni po čemu ne možemo to da tvrdimo, niti da odričemo.

Tek od Karadordeva ustanka 1804. godine Loznica je ušla u našu istoriju kao mesto gde su se sukobljavali ustanici sa domaćim i bosanskim Turcima. God. 1804. bila je osvojena od ustanika iz okoline, pod vodstvom Đorđa Čurčije, u čijim je rukama bila kratko vrme, jer je ponovo potpala pod Turke i tako ostala sve do 1807. „Te godine je osvoje Jakov Nenadović i Luka Lazarević, zajedno sa pokrajinama Jadrom i Rađevinom.“

Zlokobne 1813. ponovo je pala u turske ruke sa ostalim mestima tek oslobođene Srbija i tako ostala do 1834., iako je u drugom srpskom ustanku Miloš Obrenović oslobodio Srbiju, ali samo onaj deo koji je pripadao Beogradskom pašaluku. Loznica nije bila njegov sastavni deo, ali kako je pripadala Karadordevoj Srbiji, knez Miloš je stalno nastojao da prisajedini šest nahija, koje su bile van Beogradskog pašaluka i na kraju je uspeo da ih prisajedini diplomatskim i oružanim putem 1833.

Prilikom prisajedinjenja, a i kasnije, Loznica je postala središte novog Podrinskog okruga. U njoj je bila postavljena: politička, sudska, crkvena i vojnička vlast, kojim je ustanovama i dobila obeležje okružne varoši u Jadru i Rađevini.

Zdravstvene prilike ovoga kraja su bile slične kao i u ostalim delovima Srbije i na Balkanskom poluostrvu. Lečenjem su se bavili narodni empirici sa znanjem iz narodne mediko-farmacijske riznice, koja se prenosila s kolena na koleno u po-jedinim porodicama sela i grada. Ti narodni lekaro-apotekari spravljali su sami lekove iz sirovina sa svoga područja. U mnogim dućanima Srbije bilo je obilje lekovitih sirovina i lekova sa Istoka i Zapada iz sva tri carstva, jer je teritorija Srbije bila uticajno područje obeju kultura. Sem pomenutih dućana postojali su i specijalizovani za lekove, koje je narod u nekim mestima nazivao apotekama.

Na ovom mestu je vredno pomenuti ime Save Jovanovića lekara Okruga podrinskog iz doba prve Miloševe vlade a i posle njega. On je bio iz sela Radalja sreza Rađevskog istoimenog okruga. Ne završivši nikakvu školu, a kamoli medicin-

sku ili kakvu felčersku, naučio je da leči kao momak dr Kunibetra, lekara kneza Miloša. Kuniberti ga je slao i u Italiju da i tamo nešto nauči u čemu je i uspeo. Pošto se za lečenje osposobio bio je sa službom lekara u karantinima, pa je dospeo i do svoga kraja i to do mesta okružnog fizikusa.

Iz tog vremena je sačuvana i njegova „konduit lista“ — službenički list od 23. aprila 1843. do 23. aprila 1844. Ona je glasila: „Ime i prezime i zanimanje; Savo Jovanović lekar okružija Podrinskog; Odakle je rodom — iz sela Radalja sreza Rađevskog Okr. Podrinskog; Star 41 godinu; Da li je oženjen — jeste i ima dvoje dece; Gde je učio — italijanski učio u Italiji a lekarsku pri doktoru Kunibertu; Je li gde ranije službovao — jeste pri voenim bolnicama i karantinima 12 god.; Koje jezike zna — srpski, italijanski i turski itd. U primedbi je stajalo — „Primećanije: Gde ko govori, da drži stranu protivu ovom Pravitelstvu no ovo se do sada osvedočiti nije mogao „što je značilo da li je protivnik države — kao odgovor stajalo je da nije“.

Uglavnom takve su bile zdravstvene prilike u Loznici onoga vremena, pre pojave prvih pravih lekara sa ručnim apotekama i pre pojave prve apoteke u drugoj polovini XIX veka. U kasnija vremena posle empirika Save Jovanovića, Loznica je kao okružno mesto stalno imala prave lekare, jer je sanitetska vlast nastojala da svako okružno mesto ima lekara a kasnije i apoteku.

Loznica spada među manje okružne varoši, koja je vrlo rano dobila apoteku. Pre nje je samo Negotin imao i to 1869. god.

Pre nego što pristupimo izlaganju, kako je došlo do osnivanja njene prve apoteke, bacićemo pogled na opšte prilike u Podrinskom okrugu.

Po Uredbi o esnafima iz 1847., sva gradska i seoska privreda je morala da se organizuje po toj Uredbi. Ali nije išlo lako, jer je to pitanje bilo veoma komplikovano. Posle truda i napora Okružno načelstvo je ipak sa uspehom organizovalo i to završilo 1850. godine. Broj esnafa koji je obrazovan do kraja XIX veka pretrpeo je još jednu promenu pod pritiskom evolucije i opšteg napretka. Po toj statistici krajem veka u Lozničkoj čaršiji je bilo 119 trgovačkih i zanatskih radnji i toliko sopstvenika kao i veći broj šegrti i kalfi.

Što se tiče varošice Krupnja u kojoj je bilo sedište sreza Rađevskog, ona se je privredno organizovala po istoj Uredbi 1848. i imala 100 lica trgovaca i zanatlija. Ali tokom druge polovine XIX veka i kod krupanjskih esnafa je nastala promena, a početkom XX veka broj članova esnafa se sveo na svega 10 članova. Sedamdesetih godina prošloga veka ceo Podrinski okrug je imao oko 51.000 stanovnika, a to su baš godine kada je pokrenut postupak oko osnivanja prve apoteke u Loznici.

21. juna 1871. mr Lazar Sekulić apotekar saradnik iz Novog Sada je prvi put uspostavio kontakt sa Ministarstvom unutrašnjih dela u Beogradu i tom prilikom tražio dozvolu za prvu apoteku u Čačku. On je pisao ministarstvu:

„Visoko Ministarstvo!

Najponiznije dolepodpisani izvešten je, da u jednoj od okružnih varoši u Srbiji — u Čačku — apoteke neima, a da bi od velike potrebe bilo, — te se usuduje visoko Ministarstvo najponiznije zamoliti, da bi mu koncesiju za podizanje lekarnice u gore pomenutom mestu podeliti blagoizvolelo. On podkrepljuje svoju najponizniju molbu time: što je svoju struku — kao što se Visoko ministarstvo iz priloženog, zvanično odostoverenog prepisa diplome videti, — sasma svršio.

Najponiznije dolepodpisani se tvrdo nada, da će mu Visoko ministarstvo, koje sve što je po Srbiji od koristi podiže i širi, — ovu molbu ispuniti.

Laza Sekulić

U Novom Sadu, 21. juna 1871. mag. pharm u apoteci „K. Spasitelju“

Po prispeću ministarstvo je uzelo Sekulićevu molbu u razmatranje i odgovorilo principijelno da je to nemoguće, ali je podvuklo, da su strani podanici ako dobiju dozvolu za apoteku, dužni da stupe u srpsko podanstvo i da moraju da ostvare dozvolu u roku od godine dana. Sem toga, podvučeno je bilo da svaki koncesionar mora da pokaže sumu od 500 dukata, potrebnu za postavljanje nove apoteke.

Kako je za dozvolu u Čačku i pre Sekulića bio zainteresovan mr Ivan Stojičić, on je tu dozvolu i dobio. Ali to nije obeshrabilo Sekulića. On je već 30 jula pisao ministarstvu i tražio druga mesta:

„Visoko Ministarstvo!

Uzimam si slobodu najponiznije moliti, da bi Visoko Ministarstvo na zadnju molbu, glede visoke dozvole za podizanje apoteke u Čačku, odluku doneti blagoizvole. A ako bi se Čačak slučajno već popunio — molim da mi se dozvoli: Loznica, Zaječar ili Knjaževac. Mislio sam „in persona“ radi toga u Beograd doći, ali mi neke moje okolnosti nalažu, da 2—3 nedelje dana u mestu rođenja probavim.

Polajući još jedanput važnost i koristi javne apoteke po vladu, narod i lekare Visokom Ministarstvu na srce, — ostajem.

U Šidu, 30 jio. 1871

najponizniji
L. Sekulić mag. pharm.
Šid (Syrmien)“

Pored upućene molbe, on je došao u Beograd i opet pisao:

„Visoko Ministarstvo!

Visokom odlukom od 28 juna t.g. pozvan sam, da svedodžbe o mojem dosadanjem radu zanimanju podnesem: Sledeći visokoj naredbi prilazem:

a) Učevni list — Lehrzeugniß; b) dve svedodžbe o praktički pomoćničkoj pre no što sam na sveučilište otišao; v) oridinalnu diplomu i nakon g) svedodžbu od šefa lekarnice, kod Spasitelja u Novom Sadu, gde se potvrđuje, da se i danas — po svršenim naukama — svojom strukom zanimam.

A ako se Visoko ministarstvo, i sa ovim ne bi zadovoljilo: pripravan sam u svako doba, da se novom ispitu podvrgnem.

Glede materijalnih sredstava čast mi je Visokom ministarstvu bznaniti, da ih u nepokretnostima toliko posedujem, koliko je za otvaranje uredne apoteke potrebno. S toga Visoko ministarstvo najučtivije molim, da bi mi koncesiju bar uslovno, tj. ako izvesnu, od V. ministarstva određenu, svotu pokažem podeliti blagovolelo. U tom bih slučaju svoj posed bezbrižno prodavati mogao.

Napokon se usuđujem Visokom ministarstvu očitovati gotovost: da godinu dana po dobivenoj dozvoli u srpsko sagrađanstvo stupim.

Držeći da sam svima zahtevima Visokog ministarstva odgovorio, — izgledam sa pouzdanošću ispunjenju moje najponiznije molbe.

U Beogradu, 27 Avgusta 1871

Laza Sekulić mag. farm.“

Povodom ove molbe tokom leta i jeseni nije doneto nikakvo rešenje, što je molio obeshrabilo. Početkom zime, 22. decembra, napisao je još dve predstave:

jednu u obliku pisma direktno ministru Ministarstva unutrašnjih dela, a drugu zvanično Ministarstvu i to veoma kratko. U ministrovom pismu se izvinio, na tako učinjenom koraku, ali se pravdao neprilikom u kojoj se našao tako dugo očekujući dozvolu, koja nije stizala, dok su dokumenta stajala u ministarstvu i na taj način su mu bile vezane ruke, ukoliko bi iskršao drugi konkurs. U tom vapaju je izlagao: kako je davno očekivana dozvola, od opšteg značaja po napredak zdravstvene službe Loznice i njene okoline, a takođe i za njega lično. Pozivao se na ministrov obećanje, koje mu je dao prošle godine u Beogradu, da će se ta stvar rešiti čim skupština završi rad. Međutim, ona je završila rad a rešenje nikakvo nije palo. A sad meseca decembra je sve nemoguće, jer je saobraćaj za Beograd paralisano zaleđenim Dunavom.

I tako mesto ponovnog puta u Beograd usledila je još jedna molba na koju nije dobio odgovor, a nju je bio završio rečima: „Zato Vas Veleštovani gospodine, molim i preklinjem, da me što skorijim rešenjem iz ove goleme nevolje izbavite. Ako bi odluka bila povoljna po mene, onda mi svedodžbe nisu nužne, nego ću ih sobom poneti, kada na proleće u Beograd dođem, da Vam lično svoju zahvalnost izjavim. Ako bih odbijen bio, — molim Vas najuljudnije da nastojite, da mi se sve svedodžbe što pre povrate.

Sad Gospodine! boga duše Vam! U rukama Vam počiva sudbina moja; Vi ste osnivač sreće, napredka i budućnosti moje. Učinite me sretnim — učinite me molim Vas!

U Šidu, 22 decembra 871

S Veleštovanjem Laza Sekulić“

Zabrinuti kandidat za koncesiju, Laza Sekulić je ušao i u 1872. god. ne doživši dozvolu za Loznicu. Iz kojih je razloga ova procedura tako dugo trajala, nije nam jasno, jer su ranije dozvole, date za druge apoteke, za kraće vreme bile rešene.

Iako je Sekulić bio izgubio nadu, rešenje je ipak pozitivno po njega stiglo 10. marta 1872. Ali iz vrlo oskudnih podataka o njemu imamo samo sledeće: „10 marta 1872. god. SN = 412 odobreno je g. Lazi Sekuliću otvaranje apoteke u Loznici“.

Ovako rešenje je unelo elan i raspoloženje kod kcesionara i on se odmah dao na posao, kako bi ispunio zakonske propise prilikom ostvarenja nove apoteke. I zaista, posle rada i napora od 10 meseci, na osnovu Sekulićeve predstave, okružni načelnik iz Loznice je tražio od ministarstva komisiju za: pregled novouređene apoteke. U tu svrhu načelnik je napisao:

„Gospodinu Ministru Unutrašnjih Dela.

G. Laza Sekulić, magister farmacije, iz N. Sada, kome je Gospodin Ministar odobrio, da može apoteku u Loznici otvoriti, javio je Načelstvu ovome na pismeno pod 10. t. m., da je radi izvršenja postojećeg Gospodin Ministrovog odobrenja, došao ovde, i za apoteku uzeo pok. Živana Miletića b. trgovca ovd. moleći da mu se odobri, da u istoj apoteku otvori, i da se dalje postupi kako treba u ovoj stvari.

Pa pošto je on pre svega imao po predpisu Gospodina Ministra od 10. Marta prošle godine SN = 412. pokazati, da ima 500. dukata, kao sredstvo za obdržanje apoteke, to ga je Načelstvo pozvalo danas, i on je gornju sumu novca, u gotovosti pokazao.

U ovome je on ispunio najglavniji uslov svoje obaveze.

Što se pak tiče same kuće, u kojoj želi apoteku držati, Načelstvo nema šta primetiti, jer je dobra i za, to, udobna, no samo mesto, na kome se ona naodi,

neodgovara uslovima za apoteku propisanim, jer nije po sredini varoši; no skoro na samom kraju.

No sa prizrenjem na to: što po uverenju Načelstva, nema sad u ovo vreme kuća na udobnim mestima, koje bi za ovu celj služiti mogle, za izdavanje pod kliju, nego su ranije izdate, i niko neće da se sad iseljava u ne vreme, — Načelstvo misli, da mu treba dozvoliti, da sa apotekom u zauzetoj kući ostane do Đurđeva dne, a tad da se postara i nađe stan na nekom mestu, kakovo se po pravilu iziskuje.

Pri saopštenju navedenog Načelstvo ponizno Gospodinu Ministru javlja još i to: da je g. Sekulić i potrebne apotekarske stvari nabavio i s pismom svojim, od današnjeg traži, da se komisiono pregleda; prema čemu neka izvole Gospodin Ministar narediti i potrebnu komisiju, koja će ovaj pregled izvršiti.

N = 11. 12. Januara 1873. Načelnik okruga podrinskog
U Loznici, Sekretar Ž. K. Jovanović M. Đ. Stoićević

Ali i posle ovog zvaničnog zahteva ministarstvo nije odmah poslalo komisiju, tako da je posle 20 dana usledio još jedan zahtev načelstva:

„Gospodinu Ministru Unutrašnjih Dela!

Apoteka je g. Laze Sekulića apotekara u svemu nameštena i gotova i samo se čeka na to: da se od odrediti se imajuće komisije pregleda, pa da se u istoj radnja kojoj je namenjena odpočne.

Saopštavajući Načelstvo navedeno Gospodinu Ministru u odgovoru njegovom od 22 pr. meseca SN = 109. predpisa ponizno mu javlja, da je učinjenim predhodnim i kratkim pregledom došlo se do ubeđenja uredenosti ove, kao i do toga, da je podrum iste kamenom istina ozidan ali dosta je vlažan, no pri svemtom da nije buđav, a tako isto da je i laboratorijum dosta mračan i bez dovoljno svetlosti, a u ostalom da pomenuta kuća u svemu odgovara propisima za apoteke; pa s toga se G. Ministar moli, da izvoli odrediti što je moguće to pre komisiju za predgled ove apoteke.

LN = 23. 3. februara 1873. g. Za načelnika okruga podrinskog
U Loznici, Sekretar Ž. K. Jovanović pomoćnik M. Krstić

Posle 19 dana određena komisija se sastala u Loznici, izvršila pregled i pustila apoteku u javni saobraćaj, povodom čega je podnela ovaj izveštaj:

„Izveštaj komisijalni o pregledu apoteke u Loznici, koju je g. Lazo Sekulić u toi varoši namestio.

Po naređenju G. Ministra unutrašnjih dela, da se gore navedena apoteka komisijalno pregleda, dolepodpisati pregledali su tu apoteku, kao članovi te komisije, i predaju s'ovim njov izveštaj o pregledu Gospodinu Ministru u sledujućem:

Apoteka G. Sekulića nalazi se za sada na nezgodnom mestu na gornjem kraju Loznice. Ona ima svoj dućan, svoju magazinu, svoj podrum i tavan, i osim porodice apotekareve nema kirajdzija u istoi kući.

1. Dućan je srazmerno mali, ali suv i vidan, ima pored duvara tri reda ormana, u svakom ormanu nalaze se dole tri reda fioke za trave, semena, korenje. Svaka je fioka sa tavanom pregrađena, ima svoj napis, od one trave; koja se u njoj nalazi. Na ormanima ima polica. Jedna ima od pet reda za staklenim krilima pod ključem. U toi polici jesu oni lekovi, koji se pod ključem zadržavati imaju, od drugih polica ima svaka samo tri reda, u donjim su stakleta i flaše sa destilisanim

vodama, spirituozama, tinkture, razni zeitina, u drugom redu jesu porculanski sudovi sa sirupama, i lekovima za mazanje, u gornjem redu su drvene piksle sa praškovima. Napisi na svim ovim sudovima su razgovetni sa masnom farbom napisani, no fioke pod ključem za žestoko dijeistvujućim travama nema, tako na primer nalazi se trava Savina (*frondes sabinae*) sa ostalim blagim travama u jednom redu.

U sred dućana ima zgodan astal za receptiranje, u njemu su nameštene potrebne mere, razne vage i kašike od tuča i od roga, gvozdene špatule, mali avan, porculanske i staklene šolje. Na spoljnoj strani astala je osoben orman pod ključem za otrove i jako dejstvujuće lekove, no nema u tome ormanu nužno orudije, kao šolje sa osobitim svojim natpisom za izrađivanje ovih lekova.

2. Komora za materijal je do dućana, ona je suva, i mnogo manja od dućana sa potrebnim rafovima, na kojim su namešteni u kesama od artije oni lekovi, kao semena, trave, koja nisu mogli u fijkama dućanskim stati, u toi komori nema ormana pod ključem.

3. U laboratorijum, koje je u avliji ima za destiliranje raznih voda i spirituozama. Tu ima jedan gvozdeni avan, cedila platnena, i sita.

4. U podrumu, koji je malen, vidan i suv nema kućevne stvari, no samo flaše po rafovima sa raznim tečnostima.

5. Na tavanu nema ništa.

Pri ovome pregledu našao se je neki nered, koji se pak daje lako popraviti.

a. U oficini sa natpisom „brašno od pasulja“ (*Farina fabarum*) bilo je brašno od slačice (*Far. sinapis*).

b. Neke fioke su prazne, premda se lekovi za iste u magazini još u neotvorenim paketima nalaze.

g. Mesto „akve destilate i cinamomi“ bila je u flaši prosta voda

d. U nekim tinkturama i sirčetima bile su još one špecije, iz kojih se one prave, kao „tinktura šafrana“ (*Tinctura croci*) sa šafranom *Acetum lavandule* sa *flores lavandule*, *acetum rute* sa *herba rute*. *Acetum rosarum* sa *fl. rosarum*.

Mesto „*bulbus colchici recens*“ (*vranina luka*, *mrazovca*) izneo je nama apotekar neki koren, koji nije *Bulbus colchici recens* (*mrazovac*) i koji se kao takvi upotrebljavati ne može. S toga je komisija celi tai paket od jednog funta zapečatila, i ostavila je u apoteci i nešto šalje u prilogu G. Ministru za uverenje i dalji postupak.

G. Lazo Sekulić osim spiska od onog trgovca, od koga je svoje lekove kupio, nema u prepravnosti ni jedan protokol; ni protokol nabavljenih; ni spisak sastavljenih lekova po azbučnom redu, niti protokol otrovni stvari, ni knjigu nedostajućih stvari.

Ručna njegova biblioteka sastoji se samo u sledujućim knjigama.

1. U jednoj knjižici o uputstvu za izražavanje otrova u sudejsko lekarskim slučajevima.

2. U jednom eksemplaru najnovije austriske farmakopeje.

3. U nastavljenju za Srpske apotekare od 1865 god. u kome g. Sekulić još nije popravio cenu prodaje oni lekova, kojim je vrednost 1867, 1869, 1872 preinačena.

Lekovi su friški o dobri. Trave, cveće, semena, korenje i ostali jesu od dobrog kačestva, i u dovoljnoj množini.

Propisane reagencije sa nuždnim priborom ima sve. Preparata su hemično čista. Od izrađenih lekova komisija je nek hemičnome ispitu podvrgla, kao: *Aether aceticus*, *Aqua Chlori*, *Aqua destilata cemunis*, *Sulfas chinini*, *Mercurius sublimatus corrosiv*, *Kalomel*, *Magisterium bismuthi*, *Tartarus emeticus*, *Sulfur auratum antimonii*, *Unguentum neapolitanum*, i sve je našla bez ikakve mane.

Počem je komisija na taj način o dobrom kačestvu sviju lekova se, preporučila je ona G. Sekuliću, da popravi nadene nedostatke, što je on obećao odma učiniti, i s' tim svršila je komisija svoj zadatak.

22. ga februara 1873. god.
U Loznici u prisustviju
pomoćnik O. Načelnika M. Krstić.

Antonije Groder doktor medicine
i hirurgije magister babičluka
Okulista fizikus okruga Šabačkog
člen ispitivajuće komisije *Josif*
Stević doktor medicine i Okr.
lekar podrinski“

Ovo je prvi izveštaj o pregledu apoteka iz XIX veka u Srbiji, čiji su članovi komisije dva okružna fizikusa i jedan predstavnik vlasti. Ranije komisije su redovno bile sastavljene — od državnog hemičara, koji je bio apotekar, okružnog fizikusa i jednog predstavnika vlasti. Ovaj izuzetak je učinjen u vremenu kada je mesto državnog hemičara bilo upražnjeno i u te dane se rešavalo ko će biti izabran. 24 dana posle od ovog pregleda, 18. marta 1873. to je mesto zauzeo izabrani hemičar dr mr Ferdinand Šams i na tome položaju ostao 20 godina, kada je morao da bude penzionisan, jer je bio profesionalno oboleo radeći jednu toksikološku anлізу na raspadnutom lešu.

Ovim pregledom apoteka je puštena u javni saobraćaj i počela sa radom. Posle nekoliko dana ministarstvo je to potvrdilo sa napomenom da apoteka može da radi, ali da sve nedostatke u najkraćem roku popuni.

Tri godine posle ovog osnivanja nastali su ratovi sa Turskom za oslobođenje i nezavisnost 1876—1877. i drugi 1877—1878. godine. Ovi ratovi doneli su Srbiji četiri moravska okruga: toplički, pirotski, niški i vranjski. Kako u tim krajevima nije bilo ni zdravstvenih ustanova ni činovništva, država je nastojala da ih popuni. U to vreme je i Lazar Sekulić pokušao da napusti Loznicu i da se preseli u Niš ili Leskovac, smatrajući da će mu tamo biti bolje i da će imati veći profit. Međutim, u tome nije uspeo, jer po zdravstvenoj politici ni jedna okružna varoš ne sme biti bez apoteke i zato nije dozvolila taj premeštaj. On je na to reagovao i iznio svoje razloge dokazujući da je u Loznici nemoguć opstanak.

U toj polemici sa ministarstvom, on nas je uzgred obavestio o prilikama u novo osvojenim krajevima. On je pisao „... po celoj Turskoj niti je bilo niti sad ima zakona kakvog o apotekama, koja bi odgovarao evropskim pojmovima i zahtevima savremene farmacije. Apoteku je otvorio, ko je hteo: i evzadžija i hećim, bakalini i duhandžija sa carigradskom „diplomom“ i bez nje; otvarao ju je gde mu je volja; spravljao lekove kako je znao, a prodavao pošto je kome mogao. Apotekari, u Turskoj nemaju nikakvih zakonom regulisanih obaveza prema državi i publici, kao god što ni država njima ne daje nikakvih povlastica, jamstva ni zaštite. Tako je stanje farmacije bilo do sad u našim novim krajevima.“

I pored sve polemike i nastojanja da se premesti iz Loznice, nije mu uspelo. Ali on nije ostao sa time zadovoljan, već je tražio druga rešenja, bolja po njega. Pokušao je i uspeo da dobije novu koncesiju za Užice uz neke obaveze i klauzule. Koncesija za Užice mu je bila data, ali s time da se ne ukida apoteka u Loznici već da je proda drugom licu koje bude našao.

Procedura oko osnivanja nove i otuđenja stare apoteke u Loznici odigrala se u roku od godine dana. Dok je bio zauzet oko postavljanja apoteke u Užicu za to vreme je našao provizora — administratora u licu mr Sofronija Todorovića koji je radio u Loznici.

Sve se to dogodilo istovremeno — dozvolu za vođenje apoteke i prenos na svoje ime dobio je mr Sofronije Todorović, a Sekuliću je bila dozvoljena prodaja i u isto vreme i puštanja nove apoteke u Užicu u javni saobraćaj. To se dogodalo krajem 1880. godine.

IZVORI I LITERATURA

¹⁾ Državni arhiv Socijalističke republike Srbije — Ministarstvo unutrašnjih dela — Sanitetsko odeljenje — SF. I. R 69—1873. godine. Iz te fascikle i broja korišćeno 10 dokumenata; SF. II. R 280—1881. god. Iz ove fascikle i broja korišćeno osam dokumenata. — ²⁾ *Milan Đ. Milijević*, Kneževina Srbija Beograd 1876. *Vojislav Mihailović*, Iz istorije saniteta u obnovljenoj Srbiji, Beograd 1951. — ³⁾ *Nikola Vučo*, Raspadanje esnafa u Srbiji knj. I Beograd 1955. — ³⁾ *Kosta Nikolić*, Pokušaj da se izloži... Beograd 1904. i dr mr Vojislav Marjanović, Farmacija u Šapcu u XIX veku, Šabac 1966., Farmacija u Požarevcu u XIX veku, Požarevac 1967.

THE FIRST PHARMACY IN LOZNICA AND ITS FOUNDATION IN 1873

Vojislav MARJANOVIĆ

During the first reign of the Prince Miloš, Loznica was made the seat of the newly established Podrinski District in 1834. It is situated in western Serbia, a few kilometers east of the river Drina, and 5 kilometers north of the Koviljača Spa. There were about 51,000 inhabitants in the whole Podrinski District in 1871, and at that time steps were taken to establish a pharmacy. A pharmacist born in Šid, at that time a collaborator of the pharmacy in Novi Sad, mr Lazar Sekulić, interested in this matter, was the first who put a question. He applied for a vacant position in pharmacies in Loznica, Zaječar and Knjaževac on July 30, 1871. After one year has passed since the first application and procedure he got a permission to found a pharmacy in Loznica on March 10, 1872. When the Board examined it they proclaimed it a public pharmacy, making only few remarks. Members of the Board were: Dr Antonije Groder, medical officer of Šabački District, Dr Josif Stević, medical officer of Podrinski District and M. Krstić, assistant headman of Podrinski District. At the end of 1880 Lazar Sekulić gave up the pharmacy to mr Sofronije Todorović by selling it after 8 years of service.